

**СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
НМТ-2025**

t.me/vstupinfoUA

Прийменник— службова незмінна частина мови, що виражає залежність між предметами, залежність дії та ознаки до предмета, залежність іменника, числівника, займенника від інших слів у реченні і разом з ними вказує на об'єкт дії, напрям, місце, час, причину, мету.

Щоб запам'ятати, що таке прийменники, варто розкласти слово: *прийменник*, тобто «*при іменних*» частинах мови (тобто *при іменниках, займенниках, числівниках*).

Як знайти прийменник?

Зверніть увагу! Якщо прийменник вилучити з речення, то воно втратить свій сенс!

Групи прийменників за походженням

Непохідні	Похідні
Їх походження встановити не можливо: у, в, на, до, над, з, із, за, біля, перед, при, під, від, до, для, без, над, між	Утворені: з кількох прийменників: з-під, з-над, понад, поперед; З інших частин мови: – з іменників (коло, край); – з прислівників (навколо, близько, кругом).

Зверніть увагу!

Потрібно розрізняти похідні прийменники та форми повнозначних слів (з прийменниками та без), від яких вони походять.

Орієнтуватися потрібно на значення: *Україна*— чудовий *край* (іменник).
Край (прийменник) села вилася річечка.

До прийменника неможливо поставити запитання, воно буде ставитись лише до слова, якого стосується прийменник: *край чого?* – *край села*.

Правопис прийменників

Разом	Складні прийменники зазвичай пишуться разом: <i>понад, (по + над), попід, поза, поміж, попри, посеред, поперед, побіля, задля, заради, довкола, назустріч, наприкінці, услід, внаслідок.</i>
Із дефісом	Складні прийменники з першою частиною з (із) пишуться із дефісом: <i>з-за, із-за, з-поза, з-над, з-понад, з-під, з-попід, з-поміж, з-проміж, з-серед, з-посеред.</i>
Окремо	Кілька нових прийменників, утворених від повнозначних слів, пишуться окремо: <i>згідно з, залежно від, незважаючи на, під час, в результаті (але внаслідок), в силу, у напрямку до, на шляху до, у зв'язку з.</i>

Частка – це службова незмінна частина мови, яка надає окремим словам чи реченням додаткових смислових відтінків і служить для утворення нових слів або окремих граматичних форм.

Частка НЕ є членом речення

Зверніть увагу! Якщо вилучити частку з речення, то воно й далі матиме сенс, але трохи інший.

Я не знаю, що робити!

Я знаю, що робити!

Розряди часток

Формотворчі	Словотворчі
Утворюють умовний спосіб дієслів: б, би (зробила б); Утворюють наказовий спосіб дієслів: хай, нехай, бодай; Творять зворотні дієслова: -ся, -сь (сміється, знайшовсь)	Утворюють нові слова: <i>будь-</i> , <i>-небудь</i> , <i>казна-</i> , <i>хтозна-</i> , <i>бозна-</i> , <i>аби-</i> , <i>де-</i> , <i>-сь</i> , <i>чи-</i> , <i>що-</i> , <i>як-</i> , <i>чим-</i> (<i>будь-як</i> , <i>абищо</i> , <i>колись</i> , <i>щодня</i> , <i>якраз</i> , <i>чимало</i> , <i>чимшвидше</i>)
Заперечні	Модальні
Заперечують висловлене: <i>не</i> , <i>ні</i> , <i>ані</i> (<i>не образив</i> , <i>ні про що</i> , <i>аніскільки</i>)	Надають окремому слову в реченні або цілому реченню додаткових відтінків (<i>так</i> , <i>єге</i> , <i>лише</i> , <i>ледве</i> <i>чи</i> , <i>це</i> , <i>власне</i> , <i>саме</i>)

Сполучник – це службова незмінна частина мови, яка служить для з'єднання однорідних членів речення та частин складного речення.

Сполучник НЕ буває членом речення.

Сурядні – поєднують:

- рівноправні, незалежні частини складного речення;
- однорідні члени речення.

Наприклад: і, а, проте, або, чи

Підрядні – поєднують залежні (підрядні) речення з головним у складному.

Наприклад: як, бо, щоб

Види сурядних сполучників:

- **Єднальні** - і, й, та (в значенні і), також, теж, ні...ні, ані...ані, та ще й.
- **Протиставні** - а, але, зате, проте, однак, та (в значенні але), а втім.
- **Розділові** - або, чи, то, або...або, чи...чи, то...то, не то...не то.

Види підрядних сполучників:

Обставинні:

- **часові:** поки, доки, щойно, перш ніж, як тільки, в міру того, після того як, з того часу як, як, ледве.
- **причинові:** бо, тому що, тим що, через те що, оскільки, завдяки тому що, у зв'язку з тим що;
- **умовні:** якщо, якби, як, аби, коли, коли б, як тільки, якщо...то
- **мети:** щоб, щоби, для того щоб, аби, з тим щоб;
- **допустові:** хоч, хоча, дарма що, хай, нехай,
- **наслідкові:** так що, так що аж, так що й;
- **порівняльні:** як, що, мов, наче, неначе, начебто, неначебто, мовби, немов, немовби;
- **ступеня:** аж, що аж, що й, що, як, чим, тим, мов, наче, неначе, ніби, ніж:

З'ясувальні:

- що, щоб, як, ніби.

Сполучники пишуться разом:

- Сполучники можна замінити іншими синонімічними сполучниками: *зате, проте – а, але, однак; таж – адже, тож – тому, якби – коли б.*
- Частки б, би, ж входять до складу сполучників, і їх відділити від сполучників неможливо: *Якби я міг це зробити, я б зробив.*
- Сполучники членами речення не бувають і не відповідають на питання.
- У сполучниках якби, якщо наголос падає на останній склад: *Якби мені черевики, то пішла б я на музики.*

Пишуться окремо:

- Інші частини мови: **прийменник і займенник, займенник і частка, прислівник і частка –** такій заміні не підлягають: *За те оповідання його похвалили.*
- Частки **б, би, ж, же** можна переставити на інше місце в реченні, і зміст не зміниться: *Як мені хотілося б скласти екзамен на відмінно.*
- Займенники, прислівники є членами речення і відповідають на питання: *яка? – та ж; про що? – про те; за що? – за те; при чому? – при тому.*

- На частку як завжди падає логічний наголос: *Як би мені хотілося скласти екзамени на відмінно.*